

פרוטוקול הוועדה לבעלי חיים וטבע עירוני עיריית תל אביב

בנושא הסיסים (כולל קישורים בעמוד אחרון)

מיום שני, י"ח תמוז התשפ"ה, 14/7/2025 (03/2025)

נכחו חברי הוועדה

פרופ' נח יהונתן עפרון	יו"ר הוועדה
איתמר אבנרי	חבר וועדה
שירי שלו, עו"ד	מנהלת הקליניקה לזכויות בע"ח באוניברסיטת רייכמן
מירה רדזינר	מזכירת הוועדה
רחל הורס	חברת ועדה, חברת הנהגה "רוק במרכז" (נציגת ציבור)
עו"ד חגית גלוסקא	המחלקה המשפטית, "תנו לחיות לחיות"

נעדרו:

מיטל להבי	חברת וועדה, סגנית רה"ע מ"מ יו"ר
ד"ר נוריאל שוב	הוטרנר העירוני
יעל ארקין	מנכ"לית תנו לחיות לחיות (עו"ד חגית גלוסקא מ"מ)
מאיה נורי עו"ד	חברת ועדה, חברת מועצה

מוזמנים נכחו:

אבישי דהן	עמותת "ידידי הסיסים"
אלין שטיבל	עמותת "ידידי הסיסים"
אמנון האן	הרשות לאיכות סביבה וקיימות
יובל שב	מנכ"לית, "תנו לחיות לחיות"
יעל ארקין	וטרינרית המחלקה הוטרינרית עיריית ת"א יפו
ליאור חפץ, ד"ר	אגרונומית בכירה, אגף שפ"ע
מיכל נהרי	רכזת תכנון בר קיימא
נועה הולנדר	תושב פעיל למען בעלי חיים
ניר גרינברג	יועמ"ש
עו"ד עמרי יוסף	יועמ"ש, צער בעלי חיים
עו"ד ענבל קידר חיים	אגרונום, פארק גני יהושע
עמית נתן	מפקח רב תכליתי, אגף הפיקוח (מאלף כלבים)
פנחס אבי רוזן (אבישי)	מנהלת תחום חינוך, "תנו לחיות לחיות"
שמרית קרני	

עיריית תל-אביב-יפו
פרופ' נח יהונתן עפרון
חבר מועצה

עיר ללא הפסקה

רחוב אבן גבירול 69, תל-אביב-יפו 64162 | טלפון: 03-7244669 | מייל: efron_n@mail.tel-aviv.gov.il

פרוטוקול

פרופ' נח יהונתן עפרון, יו"ר: ברוכים הבאים לכולם ותודה רבה שאתם פה. מירה הציעה, ובצדק, שאזכיר שאני עומד לחתום בשם העיר על אמנת ברלין לטבע עירוני בימים הקרובים. מן הסתם, ראש העיר הוא זה שהחליט להיכנס אל תוך האמנה הזאת. מתוך הסעיפים, מירה הוציאה את הסעיפים הבאים שמדברים על תמיכה בדו קיום בריא בין בני אדם ופיתוח עירוני לטבע. בבנייה החדשה של תשתיות ובניינים עבור אנשים, נשקול גם הפעלת אלמנטים עיצוביים ידידותיים למגוון הביולוגי, המעודדים שימוש על ידי בעלי חיים מקומיים. והסעיף אחרי זה אומר, נפתח ונאמץ תקנות למבני ציבור שיכללו הגנה על המינים השוכנים במבנים, נחקה נישות אקולוגיות לציפורים. זה רלוונטי באופן ישיר למה שנדון בו היום. חרקים, עטלפים והגנה מפני פגיעות ציפורים שנתקלות במשטחי זכוכית, שזה גם רלוונטי במיוחד למה שאנחנו נדון בו היום. ואני אפתח את הנושא של היום ואגיד שלולדימיר נבוקוב יש שיר על הסיס, על סיסים, והינה הוא בתרגום שלי:

"לילה אחד בין הנהר לשקיעה, על הגשר הישן עמדנו שנינו, האם תזכרי את זה לנצח, שאלתי, את הסיס ההוא שחמק על פנינו, וענית ברצינות, לנצח, ואיזה בכי פתאום רעד בנו, איזה זעקה השמיעו החיים במעופם עד מוות, עד מחר, עד עולם, אני ואת בלילה ההוא על הגשר הישן"

ושם השיר הזה הוא "המתנה". וזה באמת מתאים כי הסיסים שעוברים בעיר בכל שנה ובחרים לעשות בה את ביתם הארעי למשך כמה חודשים, הם באמת מתנה. הם יפים, הם מעוררים מחשבות, מעוררים אותנו למחשבות, הם מזכירים לנו שסביבנו זה לא רק בטון ומלט אלא גם חיים וקסם. לסיסים יש כישרון נדיר למצוא מקומות לקנן בהם בסדקים או בחורים, אבל כשהעיר נבנית מחדש לנגד עינינו ועוד ועוד לוחות זכוכית עצומים תופסים את מקומם של הבתים שהיו, זה נעשה קשה יותר ויותר לסיסים למצוא את מקומם. כבר לפני כמה שנים, די בזכות המאמצים של אמנון האן, שהקים את עמותת ידידי הסיסים, שאוטוטו נשמע ממנו, והאנשים הנפלאים שסובבים אותו, עלה נושא הסיסים לסדר היום של העירייה, שעשתה דברים יפים בשני מובנים עיקריים בצורה הבולטת ביותר דרך הכנסת הנושא לתוך מערכת החינוך הפורמלי והבלתי פורמלי, כדי שילדים בעיר יכירו את הסיסים, ובמידה מסוימת, אך עוד לא מספקת, גם כחלק מתכנון ובנייה כדי שלסיסים יהיו מקומות לקנן גם עכשיו וגם בעתיד, ועל זה אנחנו נדון היום. אנחנו כאן היום כדי להתעדכן במה שנעשה בעיר, כדי לקדם את הנושא הזה בשנים האחרונות וגם לחשוב יחד על מה אפשר לעשות, כדאי לעשות וצריך לעשות בעתיד. נתחיל עם מצגת קצרה של הבלתי ניתן לחיקוי, אמנון האן.

ניר גרינברג: הוועדה נדחתה בגלל המלחמה עם איראן, ורציתי להגיד שיש 239 מקלטים עירוניים בעיר, והם נפתחים לציבור הרחב בשליטה מרחוק בשעת הצורך, אבל סוגרים אותם ידנית, הם לא נסגרים בשליטה מרחוק, באים אנשים וסוגרים. אמורים לבדוק ולוודא שם כל מיני דברים. ואני יכול לתת דוגמה על מקלט 702 מתוך 139 מקלטים עירוניים, על פי מאכילה שגרה בסמוך, העסק שלה בסמוך ופתחי האוורור של המקלט לעסק שלה. בשלוש השנים האחרונות ננעלו 30 חתולים, 30 מקרים של חתולים שננעלו במקלט, לפחות אחד מת, ואחד הוצא אחרי שבועיים ובנס הוא שרד ונדרש טיפול רפואי. בשורה התחתונה, הנושא הזה חייב להיכנס למסלול של נוהל מסוים שזה לא יקרה, כי המחלקה עובדת כל כך קשה כדי להציל חתולים, או בוא נגיד שזו השאיפה, אבל בקלות דעת נועלים חתולים והם מתים, לא יודע כמה, אבל כל פעם ננעלים שם, וכשסוגרים מקלט חייבים לוודא שאין שם חתול, ליצור אופרציה כזאת עם מאכיל שגר קרוב או עם איזה פקח, משהו שיהיה מוסדר. ויש להם גם מקומות ספציפיים שהם מתחבאים בהם.

נח יהונתן עפרון: אוקיי. זה רשום בפרוטוקול.

ניר גרינברג: כן. יהיה לנו בוועדה הבאה-

נח יהונתן עפרון: אני לא בטוח שיש צורך לחכות לוועדה הבאה כדי לטפל בעניין הזה, ובאופן כללי, אם תכתוב לפני, אז נוכל גם להביא את האנשים המתאימים שיודעים איך לענות ואיך לטפל.

ניר גרינברג: אני אכתוב לך בעניין.

נח יהונתן עפרון: אבל תודה.

אמנון האן, עמותת "ידידי הסיסים": שלום לכולם ותודה שבאתם. אני אמנון, מנהלת את עמותת "ידידי הסיסים"ⁱⁱⁱ, יזמתי את ההקמה שלה לפני הרבה שנים. אני לא לבד, יש לנו עוד 100 חברים בעמותה, חברות וחברים, יותר חברות

מאשר חברים. אני לא באמריקה, אני לא ביולוג, אני לא צפר במקור, אני סך הכל איש טכני, הייתי מנהל שירות של אופנועים, לא מתעסק בזה כיום, אני כבר בפנסיה. אבל, העיסוק הזה, כל הגזים והרעשים והכול, הביא אותי אחורה לתקופה שהייתי ילד ורציתי לחזור לתחום הטבע שכל כך אהבתי, הייתי איש הפרחים והפרח שלי היה הרקפת, וזה מביא אותי להסביר לכם שאני בכלל מפה הלכתי בשביל לחזור לטבע והלכתי לאיבוד במצנחי רחיפה, לשקט שחיפשתי וליופי ולירק, ולהיות חופשי בלי כל הרעשים והריחות ולחזור לרחוב של הטבע. קצת לתת לכם הקדמה, זאת טיסה מהר תבור לכיוון רמת הגולן לפני חציה של הכנרת, זו חצייה של עמק הירדן, ככה נראית הכנרת שעוברת אותה, הגבעה הקטנה הזאת למטה זה הר כמון מגובה של 2,000 מטר. ככה נראים עננים בהתהוות שלהם. לא יודע כמה אתם יודעים על מטאורולוגיה, אבל כל ענן זה סוף של זרם שיצא מהקרקע, אותו זרם שמנצלות הציפורים הנוודות, וגם את זה מנצלים כל אלה שמתעסקים בדאייה. יש מצבים שגם אפשר לעבור את העננים, זה קורה לפעמים. זו להקה של שקנאים שנכנסת לזרם כזה שבתוכו מתפתח הענן, כמו שאתם רואים. ככה זה נראה מיותר קרוב, זה כבר צילום ממקסיקו, נשר. אני גר בגבעתיים, ותמיד אהבתי לראות את הסיסים שקיננו בבניין ישן שם על יד. בתקופה שהתחלתי להתעסק עם מצנחי הרחיפה, בשביל שאוכל ליהנות מזה יותר, התחלתי להשתתף בתחרויות. כמו בכל דבר, יש את הליגה הארצית ואחרי זה את הליגה הלאומית, וכשהתחלתי להתחרות בצורה יותר מסודרת ולהאריך את הזמן של השהייה והטיסות, התברר לי מוותיקי הענף שמה שהכי טוב לזהות את התרמיקות זה כשהסיסים מגיעים לעמדת ההמראה. עמדות ההמראה בארץ זה לא האלפים של שוויץ של 2,000 מ' גובה, אלא זה הר תבור שהוא 320 מטר מעל פני הקרקע. אם לא ממריאים בזמן כשמגיעה תרמיקה, מהר מאוד נוחתים למטה. ותיקי הענף אמרו שברגע שרואים סיסים מגיעים לפני העמדה, זה הזמן להמריא. באמת, השתתפתי בתחרויות וב-99 הייתי בין העשרה הטובים ועשו בינינו תחרויות מבחן בפסח ומיון לקראת אליפות העולם, ודי בזכות הסיסים הצלחתי לנצח והייתי בנבחרת ישראל. הייתה טיסה חווייתית, מרגשת, חוויית חיים, 20 דקות של טיסה עם להקה של סיסים, שכל מה שהם היו עסוקים, זה לא אני, אני בכלל לא עניינתי אותם. זה היה פשוט מפתיע. אני לא הבנתי מה קורה בכלל, אבל ידעתי שאני איתם, ועליתי איתם מגובה של 120 מטר לשני קילומטר גובה, ומה שהם היו עסוקים זה לצוד את החרקים שאותו זרם, אותה התרמיקה, העלתה מהקרקע. כל הצפייה בהם והקרבה אליהם, שמעולם לא הייתי כל כך קרוב לחיית בר, העניינים הענקיות שלהם, כמו דביבונים, והקולות שלהם המיוחדים, והטיסות, הכנפיים, זה בכלל, זה כמו בומרנגים מעופפים, זה 35-40 סנטימטר מפסק כנפיים. בקיצור, כך נראית תחרות כזו, כמו שהיינו בה באוסטריה לשלושה שבועות. חזרתי מהטיסה, הייתי המום, התנפלתי על המחשב והתחלתי לחפש מה זה הסיסים האלה. התברר לי המון דברים, כבר אז עלי מוהר, עליו השלום, כתב והיה מעריץ גדול שלהם וכתב עליהם הרבה, גם בתנ"ך היא מופיעה, את השם "סיס" נתן להם את הנביא ירמיהו בנאום התוכחה שלו. סיס החומות, משפחה עתיקה ביותר, יש פה מאובן מ-49 מיליון שנה אחורה, נראה אותו הדבר. עלי מוהר נתן להם שני כינויים מאוד מעניינים, את "מביאי האביב" ו-"מלכי התעופה". מביאי האביב, כי הם מגיעים בתחילת האביב, שזה בסביבות פברואר. באירופה, הם מגיעים באפריל, כי שם מתחיל האביב באפריל. במדינות סקנדינביה, סיביר, הם מגיעים במאי. מלכי התעופה, אין הרבה מה להוסיף. מוטת כנפיים אדירה, אורך גוף קצר, רוחב גוף קטן, משקל כללי לא גדול.

אבישי דהן: אז הם עזבו עכשיו? סוף יוני הם עזבו אותנו?

אמנון האן: הם עזבו כבר, כן. לפני חודש.

עו"ד ענבל קידר חיים, יועמ"ש צער בעלי חיים ישראל: אתה לא מרגיש שאתה נעקץ יותר.

אמנון האן: הכנפיים צרות מאוד, ארוכות במיוחד וצורתן חרמשית. לפני כ-20 שנים, גילו עליהם את התופעה האווירודינמית מיוחדת של מערבולות התקפה שלא הייתה ידועה קודם. הרגליים שלהם מנוונות, בגלל שהם חיים באוויר ואין להם צורך ברגליים. ציפורניים קצרות וארוכות, הם משתמשים בהן רק בשביל להיכנס לחורים ולאכול. מקור קצר, מפסק פה רחב, כל זה למה? כי המזון שלהם נמצא באוויר, הם אוכלים חרקים מעופפים. כך נראה בוגר שמגיע עם חרקים להאכיל את הגוזלים שלו.

עו"ד ענבל קידר חיים: הוא נראה כמו כלב ים עם כנפיים.

אמנון האן: כן, כן. הוא נראה כמו ג'מבו, עם גרון נפוח, כל פעם שהוא מגיע זה בסביבות 1,500-1,700 חרקים מעופפים, בעיקר ברחשים. יתושים מאוד אהובים עליהם והם גם שותים תוך כדי טיסה.

אבישי דהן: תגיד, אני הרבה פעמים מתלבט בין הסיס לסנונית, אני מנסה עכשיו אפילו להסתכל.

אמנון האן: כן, נכון.

אבישי דהן: מה הדברים הדומים והשונים ביניהם?

אמנון האן: מתבלבלים ביניהם, כי הכנפיים של שניהם הן חרמשיות. אבל, אם מסתכלים יותר ועוקבים אחריהם, אז המהירות של הטיסה היא שונה.

אבישי דהן: גם כן, באביב.

אמנון האן: המהירות שונה, הטיסה עצמה היא שונה לחלוטין. אצל הסיסים היא גלית.

עו"ד חגית גלוסקא, המחלקה המשפטית "תנו לחיות לחיות": היא יותר קטנה גם, לא? סנונית היא קצת יותר קטנה.

אמנון האן: היא מעט יותר קטנה, כן. גם פיזית. הקולות שונים. הם גם ישנים באוויר, זו תופעה שלא הייתה ידועה עליהם בהיסטוריה, רק מאז מלחמת העולם השנייה זה התגלה, והם עושים את זה מעל מקווי חום, כמו עירנו, תל אביב. בתקופה שהם נמצאים פה, הטמפרטורה היא בדרך כלל 20 מעלות, אנחנו בני אדם פולטים 37, המכונניות של העיר, הבישולים, החימומים, הכל זה גוש אוויר חם אחד שהולך כלפי מעלה, והסיסים שלא מקננים נמצאים תמיד למעלה, ישנים. בערב, הם עולים למעלה לישון, וזה גם מה שהם עושים כשהם חיים באפריקה בעיקר, טנזניה, קונגו וזימבבואה, הם עושים להם מקווי חום ושם הם מסתובבים למעלה וישנים בלילות. יש להם אפשרות לחלק את המוח שלהם לשניים. ההפתעה הייתה גדולה שהם גם מזדווגים באוויר. ההתחלה של ההזדווגויות, ברגע שיש קינים כמובן, ברגע שאין קן, אין הזדווגויות באוויר בין הזוגות. זה צולם בארץ. בגלל כל התכונות האלה, הקן שלהם תמיד ימצא במקומות גבוהים ובקירות אנכיים. מישהו מזהה את הצילום הזה?

עו"ד ענבל קידר חיים: הכותל, לא?

אמנון האן: יפה מאוד. יש כאלה שאומרים שהם אלה שמעבירים את הבקשות שבפתקים. בשנת 2005 בערך, הגיע דיווח למרכז של חקר הסיסים בברלין מאיזה רבי בירושלים, והגיע לפה החוקר הבכיר ביותר עד היום אורליך טיגס, הוא ישב עם פרופסור מנדלסון עליו השלום, שלושה שבועות ישבו בכותל ומיפו את כל קיני הסיסים בכותל. 88 קינים של סיסים. כל העיגולים הכחולים שאתם רואים פה, זה מיפוי קיני הסיסים בכותל. נכון להיום, לא השתנה הרבה. מה שכן השתנה, זה שהקינים האלה נשמרו, די בזכות גברת נעמי צור, שהייתה בזמנו גם האחראית החברה להגנת הטבע בסניף ירושלים, וימים אחרי כן, היא נעשתה סגנית ראש העיר בירושלים והחזיקה את תיק השימור בדיוק בתקופה שהתחילה שם התפוררות והתמוטטות של אבנים קטנות. עיריית ירושלים לקחה איזה קבלן שיסתום את החריצים של הכותל, והיא נתנה לו את המפה הזאת, ואמרה "איפה שאתה רואה עיגול כחול, שם אתה לא שם בטון". נכון להיום, 20 שנה מאז, הקינים של הסיסים נשמרו שם בזכותה.

עו"ד חגית גלוסקא: הם חוזרים לקנן?

עו"ד ענבל קידר חיים: עושים להם גם טקס כל שנה.

עו"ד חגית גלוסקא: כמה שנים הם חיים בממוצע?

אמנון האן: אין הבדלים חיצוניים בין זכר לנקבה, זה מעיד על שותפות מלאה בכל שלבי הקינון בין הזכר לנקבה, גם בדגירה, גם בהאכלה וגם בהשגחה. הם מונוגמיים, נאמנים זוגית ותמיד יפגשו מחדש באותו קן. הם נאמנים לקן, יחזרו תמיד לאותו הקן. בתום תקופת הקינון, וזה כן דבר שהתגלה לפני 7 שנים בערך, הם נפרדים. היא טסה לקונגו, הוא טס לזימבבואה ולהתראות בשנה הבאה בתל אביב.

עו"ד חגית גלוסקא: פעם בשנה הם מקננים?

אמנון האן: פעם בשנה. קינון אחד בסיבוב אחד של קינון.

עו"ד ענבל קידר חיים: עם מי הגוזלים?

אמנון האן: בקן, בין 3-1 ביצים. נכון להיום, ידוע היסטורית שלפני 400-500 שנה, זה היה יותר, היו להם גם ארבעה גוזלים בכל קן.

עו"ד חגית גלוסקא: מה השתנה?

אמנון האן: יש פחות אוכל.

שמרית קרני, מנהלת תחום חינוך "תנו לחיות לחיות": הגוזלים גם יחזרו לאותו הקן?

אמנון האן: לא, ההורים לא יתנו להם. סרטון שעשינו באחד הפרויקטים הראשונים שלנו בתוך בית תריס של גלילה. הטלה ראשונה של ביצה בקן, זכר ונקבה תמיד נמצאים ביחד בהטלה.

אבישי דהן: הזכרים תמיד אמורים להיות יותר מרשימים.

אמנון האן: לא אצל הסיסים. הסברתי קודם שבגלל שהם שותפים מלאים בכל ההחלטה, אז הם נראים אותו דבר.

עו"ד חגית גלוסקא: הנקבה עם הראש למעלה, נראה לי. כי היא יותר סובלת. רואים שקשה לה.

אמנון האן: ניוחש יפה. רואים שקשה לה, הוא גם עוזר לה. ותכף תגיע גם הכרת התודה. הבעיה שלהם זה אנחנו. ההתרגלות שלהם היא לגור בקרבת בני אדם, בבניינים ישנים. 20 שנה אחורה, בית ידן, למי שזוכר אותו, שנהרס. עד שהרסו אותו, התמקמו שם 200 זוגות של סיסים בערך, והרסו את הבניין בדיוק בתקופת הקינון, כשהיו בו כבר איזה 500 גוזלים. מספר מקרים של שכונות של סיסים שנהרסו בתל אביב. לשוקן בר יוחאי, היה את הבניין ששימש כבניין תעשייה ושימש בזמנו את הצלפים של מלחמת השחרור, כל הקירות שם היו מחוררים, קיננו שם עשרות זוגות של סיסים. הבניין הזה גם כן עבר לשימור ועבר שיפוץ מקיף. קרן פיטנגו, הם לא היו מעוניינים לעשות שום דבר, אלא רק לבנות ולשפר. עוד דוגמה, זה בית האיכרים בקפלן, מה שהפך לפני כמה שנים למשרד הבטיק של משרד פיבר. ההתחדשות העירונית, כמו שהזכיר נח, והטכנולוגיה של הבנייה המודרנית, זה ריסק את הקינון של הסיסים. זו לא רק הבעיה שלנו, זו בעיה של כל המדינות באירופה במקומות שהסיסים מקננים. הם כבר נכנסו להגדרה של "תחת סיכון קיומי", המספר שלהם ירד באירופה ב- 58%, ובאנגליה, נכון למחקר שפורסם לפני חודשיים, בכל שנה יש ירידה של 8%. שיתוף פעולה עם עיריית תל אביב שלנו התחיל ב- 2009, לקראת חגיגות המאה של תל אביב ובזכות יעל דיין עליה השלום שהייתה אז סגנית ראש העיר והתבררה כמעריצת סיסים גדולה, התחלנו לבצע פרויקטים חינוכיים בבתי הספר. עד היום, ביצענו 11 פרויקטים כאלה. פרויקט כולל, מעבר לקטע הלימודי במסגרת המדעים, גם בנייה של תאי קינון והצבה שלהם מעל גג בית הספר ואפשרות לילדים למעקב. שיתוף פעולה יפה נוסף, ב- 2018 כבר הוכרז הסיס כציפור של תל אביב-יפו, ומאז הצלחנו להתקדם. אנחנו עושים הרצאות בבתי הספר, מעורבות ישירה של התלמידים בכל הפרויקטים, הסברים על אתרי הקינון. בכל שנה בכל מקום באירופה שיש רצון לפעול לטובת הסיסים. יש את יום הסיס הבינלאומי שהוכרז ב- 7.6, בעזרתה של גיין גודול המפורסמת. יש תוכנית בלימודים מכיתה א' עד י"ב שלומדים על הסיסים, על כל מחזור הקינון שלהם. כל התחום של מדע אזרחי, שימוש במצלמות מעקב.

אמנון האן: אנחנו מפעילים גם שידורי חיים מקינים פעילים בערוצי יוטיוב שאנחנו פותחים בכל המקומות שיש לנו פרויקטים כאלה. בתל אביב יש לנו גם בבית ספר לטבע בדרום תל אביב וגם בנווה שאנן, זה הפרויקט הגדול שלנו. תוצאה ישירה של החינוך והעלייה במודעות הציבורית, והעובדה שילדים שמתחנכים לומדים את הבעייתיות של הקינון של הסיסים, מתחילים לעקוב, לאתר קינים, ומזהים גוזלים שנופלים באמת מהקינים ונפלים החוצה בגלל מצוקת הקינון והעובדה שההורים נאלצים לקנן בכל מיני חורים, בקירות, בבלוקים, וכשמתחילים להתפתח הגוזלים אין להם כבר מספיק מקום. קיבלנו מבית החולים לחיות בר מידע על קצב העלייה של הגוזלים שמגיעים לבית החולים. כשהתחלנו בפעילות שלנו ב- 2008, היו להם בקושי 18 סיסים בוגריםⁱⁱⁱ, זה הגיע כבר ב- 2015 ל- 164 הגוזלים. אנחנו מוסיפים תאי קינון על מבנים הקיימים, אתם יכולים לראות את זה, קופסאות תחמושת, במקרה הזה.

שמרית קרני: זה צריך להיות בגובה מסוים?

אמנון האן: כן, כן, בטח. מינימום 6 מטר גובה, כי כשהם יוצאים מהקן, הבוגרים נופלים בערך שלושה מטר.

עו"ד ענבל קיזר חיים: צריך להסביר למי שלא יודע, שהם לא יכולים להמריא מהקרע.

אמנון האן: כן, הרגליים מנוונות. וגם בגלל שהכנפיים כל כך קצרות וארוכות הם לא יכולים לייצר עילוי כדי להמריא מהקרע, ואז הם נאלצים כדי שיהיה להם את העילוי המינימלי, ליפול 2-3 מטרים גובה, וסיסים גוזלים נופלים אפילו 6 מטר.

איתמר: הם חוזרים לאותם מקומות? איך יודעים אם נוצרו עוד קינים?

אמנון האן: כן. חוזרים לאותו קן, הם נאמנים לקן וגם נאמנים האחד לשני. זה בבית ספר בתל אביב, גבריאל הכרמל, זה בבית פרטי בתל אביב, קמפוס אריסון לאומנויות, אשכול גנים לב, דיזנגוף סנטר, חלק מהאהבה של בעלי המקום שם, מעבר לעטלפים וכל הגג הירוק שיש להם שם והדרורים. בנינו שם שיכון אחד, ולפני כחודש הוספנו עוד שיכון. בית ספר תל נורדאו, ביאליק רוגוזין תל אביב, אפילו בגלי צהל עשינו פרויקטים עם החברה להגנת הטבע. זה בבית הספר לטבע, זה סתם בית פרטי ליד שוק לוינסקי, זה בניין משותף של דיירים בתל אביב, זה בניין אגף שפי"ע בתל אביב. מיכל נהרי, שזיהינו השנה שיש כבר לפחות שני זוגות שמקננים. אנחנו מוסיפים תאי קינון לא רק על מבנים רגילים, אלא גם על מבנה שימור.

מירה רדזינר: איך אתם גורמים להם להגיע?

אמנון האן: את הפרויקט עושים רק במקומות, אחרי מידע של תצפיות שעשינו, שיש היתכנות של קינון של סיסים. כשאני מזהה בתצפיות שאני עושה, איפה ישנן מושבות קינון של סיסים, על ידן אנחנו בונים את תאי הקינון החדשים. ובעזרת מערכת שמשיעה קולות של זוג שמקנן.

זוג שמקנן משמיע דואט של קולות, שאם משמיעים אותו, אז זה דווקא מושך אותם וסיס חדש שרוצה לקנן מתקרב למקום ומחפש. זה בניין השימור הראשון בתל אביב, בית שיף בהרצל פינת לילינבלום, שם עשינו את הפרויקט הראשון עם מחלקת השימור והוספנו 20 תאי קינון על הגג. במהלך השימור של הבניין, שימרנו את כל שכונת תאי הקינון שהיו בבתים, שהיו תריסים במקום, ודאגנו שהם לא יאטמו ויחסמו, והוספנו באישור מחלקת השימור, על הגג. זה בניין הטמפלרים הגדול ביותר בשרונה והוא נמצא דווקא בתוך הקריה, מהצד השני של קפלן. בבניין הזה, יש 28 תאי קינון של סיסים שבנינו בפרויקט שעשינו יחד עם החברה להגנת הטבע ועם צה"ל. בזמנו היה אייזנקוט שמאוד אהב את הנושא ונתן לנו יד חופשית עם פגזי תחמושת של רימונים, סידרנו שם בין הגמלונים של הגג. כמובן שעשינו גם בתוך מרכז המבקרים, בתוך שרונה. כתוצאה מזה שעשינו את זה עם חברת החשמל, את התלייה של תאי הקינון, הם מאוד התלהבו מהרעיון וביקשו שנחפש לעשות להם באחד האתרים שלהם בתל אביב. אנחנו התבייתנו דווקא על בניין השימור שלהם, איפה שנמצא הדירקטוריון, ברחוב החשמל. השגנו את האישור ממחלקת השימור כמובן, ועשינו שם 36 תאי קינון שגם הם נמצאים בשימוש. אנחנו משלבים תאי קינון בבנייה חדשה, אנחנו יודעים שתקן 5281 של בנייה ירוקה מאפשר קבלת ניקוד לבניית תאי קינון לציפורים. זה אומנם הוגדר כארגזים לציפורים וזה לא מוגדר עדיין במדויק, אבל אנחנו עובדים על זה יחד עם המועצה הישראלית לבנייה ירוקה, עם איגוד יועצי בנייה ירוקה, לעשות רביזיה בתקן שזה ייצמד בעיקר לקטע של הסיסים ולקטע של עטלפים, ולא יאפשר את העניין הזה, את מה שקורה היום, שזה כל כך פרוץ, שקבלן עושה משהו "תעזוב אותי, אני אעשה לבד כבר", ואז נכנסות שם הדררות והמיינות וכל המרעים שאנחנו לא כל כך רוצים.

מירה רזיני, מזכירת ועדה: זה מצריך תחזוקה אחרי ההקמה?

אמנון האן: מצריך ביקורת. פתרונות חדשניים באמצעות איטום שאנחנו יזמנו בזמנו ואפילו יישמנו אותם בבניין שבנו ביפו. אתם יכולים לראות פה איך זה נראה.

שמרית קרני: אפילו צבעתם את זה בצבע של הבניין.

אמנון האן: כן, כן. ברור. זה מאוד חשוב שזה יהיה אחיד עם הבניין, כדי שלא יהיה בולט ושיגרום להם איזושהי דחייה.

עו"ד חגית גלוסקא: לאנשים שגרים שם, אתה מתכוון?

אמנון האן: לא, לא. לסיסים עצמם. שיהיה להם כמה שיותר טבעי בקו של הבניין. פה גם כן שילבנו אותם בבנייה ממש, תוך כדי בנייה, בלוקים חלולים, כך זה נראה מבחוץ, ואחרי זה גם ציפינו את הכל ושמנו קופסאות. אנחנו משתמשים בזה גם לצורך מחקרים, כמובן. נכון להיום, בזכות הנגישות שלנו לקינון של סיסים והשימוש שלנו במצלמות מעקב וכלי הטכנולוגיה שאימצנו עד היום אפשרו לנו לפרסם ארבעה מחקרים מדעיים על ההתנהגות של הסיסים בכל מיני תחומים. כשהדבר הכי מפורסם בעולם היום זה העניין הזה של יכולת האימוץ שיש להם, שעלינו עליה. אתם יכולים לראות, זה בבית ספר שאימצו את העניין הזה.

שמרית קרני: מה היכולת אימוץ? הם מאמצים גוזלים של אחרים?

אמנון האן: כן, כן, יש להם אפשרות לעשות את זה.

שמרית קרני: לא, סיסים אחרים?

אמנון האן: כן, כן. כמו דולפינים, לווייתנים.

עו"ד חגית גלוסקא: זה בתל אביב?

אבישי דהן: לא, זה דווקא בגבעתיים.

עו"ד חגית גלוסקא: אם זה בולט הם לא ייכנסו לשם, הם יבחרו שלא מבחינת?

אמנון האן: מאיזו בחינה?

עו"ד חגית גלוסקא: אם הקן, נניח, זה שבניתם, קופסה שבולטת לעין, זה אומר שהם לא יבחרו בה?

אמנון האן: לא, זה לא בטוח, אבל הגישה הייתה שזה יותר.

אבישי דהן: תגיד, מבחינת אויבים, המיינות והדררות לא מנסות לפגוע בהם?

אמנון האן: בטח, מנסים להשתלט על הקנים. היו לנו גם מקרים, יש עוד איזשהו פולש שלא כל כך מדברים עליו ורק עכשיו מתחיל להיחקר, שנקרא "זרזיר בורמזי". הוא מאוד דומה למיינה, בגלל זה טועים ולא מזהים אותו במיוחד. הוא מעט יותר קטן, יותר בהיר, החזות שלו יותר חומה-בהירה, והקולות שלו חרקניים, לא יפה כמו המיינה והוא אלים במיוחד. הוא משתלט על הרבה קינים. מאז, עשינו כל מיני שינויים במבנה של הקינים עצמם. זו עוד אחת מהדוגמאות שלנו לשימוש של בנייה חדשה. אתם יכולים לראות, אם מישהו זוכר את בניין ממסי שהיה בזמנו.

עו"ד ענבל קידר חיים: כן, היה ברכבת.

אמנון האן: חשמל הרכבת, בדיוק. של משפחת קרסו. לשמחתנו הרבה.

עו"ד ענבל קידר חיים: הייתה שם תחנת משטרה.

אמנון האן: נכון, בדיוק. מול איפה שהיה בית המכס הזה. אז, כל הקומה העליונה בשני הצדדים של הבניין, משולבים שם תאי קינון לסיסים תוך כדי הבנייה.

עו"ד עומרי יוסף, יועמ"ש: כשזה מגיעים הדיירים הפרטיים?

אמנון האן: אלו דירות להשכרה, וכל הדיירים שרוצים לגור שם חותמים על זה שהם מיודעים לזה. אנחנו מודעים היטב לעניין הזה, ולשמחתנו כל היוזמה באה דווקא מצד בעל הנכס, משפחת קרסו, יוני גולדשטיין-קרסו שקיבלה אחריות מהמשפחה לנהל את הבניין הזה, אז היא ביקשה מהאדריכל שהיה אז, דידי בר אוריאן, להזמין אותי, להסביר, והיא רצתה שישולבו שם. זו פשוט הייתה הדרשה שלה.

נועה הולנדר, רכזת תכנון בר קיימא: אבל אתה לא פנית אליה מראש?

אמנון האן: לא, היא חברה אצלנו בעמותה.

נועה הולנדר: בשאר המבנים, זו הייתה פנייה שלך?

אמנון האן: הבניין הקודם שראיתם, איפה שהסרטון, זו הייתה פניה שלי, כן. זה בית ספר שעשיתי שם פרויקט קודם, ואז כשעשו שם שיפוץ והרחיבו, הרסו את תאי הקינון שהיו קודם, אז המנהלת אמרה "מה אפשר לעשות במקום?". זה הבניין של מגדל הפרדס בירושלים, הוא בתכנון עתידי בשכונת תלפיות, כל הקומה העליונה, קומה 14 נדמה לי, איפה שהולך להיות אולם ההרצאות, כל החלק החיצוני, מרפסת לכיוון צפון, 48 תאי קינון של סיסים מתוכננים שם כבר.

שמרית קרני: אבל מקבלים על זה על איזשהו תמרוץ?

אמנון האן: כן, זה נמצא במסגרת הניקוד, כמו שכתבתי. במסגרת של הבנייה הירוקה.

עו"ד ענבל קידר חיים: רק שזה וולונטרי, זאת הבאסה, שזאת לא חובה.

אמנון האן: כן, נכון, בדיוק. אז, העתיד במרחב האורבני, גילנו שדווקא העתיד טמון בעבר. איך טמון בעבר? מסתבר שבמאה ה-15 עשירי איטליה כבר נהגו לבנות מגדלים לסיסים. אמנם הסיבה שלהם הייתה לא בשביל לשמור, הסתבר שהבשר של הסיסים טעים להם. אז, הם גידלו, היו הרבה גוזלים והם לקחו מכל קן גוזל אחד או שניים. שימרו אותם בחומץ בלסמי והגישו אותם לארוחת החג בכריסמס. כן, המאה ה-16, כך עשו את החורים. זה פרויקט מאוד יומרני שנעשה בקיימברידג'. זה דווקא לא כל כך הצליח, כי הם עשו באיזה מקום שאין סיסים כבר. מתוך ה-120 תאי קינון שמה, בקושי יש שלושה שהצליחו להגיע לשם. בוורשה בנו גם כן דבר יפה מאוד, עיצוב מדהים.

עו"ד חגית גלוסקא: זה עובד?

אמנון האן: גם שם אין סיסים, כי אין סיסים באזור. אבל, מבחינה עיצובית, זה יפה מאוד. מה שאנחנו עשינו על הבסיס הזה, מאחר וכמו שתיארנו שבאופי שלהם הם מתלהקים ואוהבים תמיד לקנן.

עו"ד ענבל קידר חיים: הן בכלל מדינות מעבר לציפורים?

אמנון האן: לא. לפני כמה שנים, ב-2018, אישרה עיריית תל אביב את התוכנית של מתחם השומרון, באזור התחנה המרכזית הישנה, ואנחנו בזמנו כשעשינו את הבדיקות שלנו על הקינון של הסיסים בתל אביב ביחד עם הפרויקטים של החברה להגנת הטבע, לפני 10 שנים, אנחנו מיפינו שמה כ-750 סיסים באזור הזה.

עו"ד ענבל קידר חיים: רק בריבוע הזה.

אמנון האן: כל האזור הזה של התחנה המרכזית הישנה הולך להיות הסיטי העתידי של תל אביב. גורדי שחקים, מרכזי קניות, מגורים. הדבר הראשון שעשיתי זה לפנות לרשות לאיכות הסביבה בתל אביב ולמצוא לזה פתרון. במקביל לזה, פנתה אליי מי שקיבלה לנהל את המקום שם במתחם השומרון, כל גנים בנווה שאנן, ברברה אנדרס. היה לי איתה קשר

מאז עלייתה ארצה, היא חובבת סיסים. ניסו לעשות פרויקטים בכל מיני מקומות איפה שהיא ניהלה. בגן ראשון בדרום תל אביב, ומרכז גנים פה ומרכז גנים שם ליד בניין המשטרה. אף פעם לא הצלחנו לקבל מימון לזה. ופה, כשנבנה הבניין הזה, לפני הסיום שלו, העברתי תכנית עתידית לרשות לאיכה"ס וקיבלתי היתר. והתחלנו את הפרויקט הזה. ובדיוק באותה תקופה גם הכריזו על הסיס כציפור של תל אביב-יפו "ציפור ללא הפסקה בעיר ללא הפסקה". נכון להיום, יש לנו שם 222 תאי קינון אחרי 5 שנות עבודה. כ-30 תאי קינון שמאוכלסים כבר ומושבה שלמה של קבוצות סיסים. לבוא לשם ולראות את זה בעונה של הסיסים זו חוויה בלתי רגילה. הם היום כבר כל כך רגילים לנוכחות של בני האדם שם בגג, כל הקומה העליונה זו קומת הגג, שכביכול יש שם מגרש משחקים, לא כיתות סגורות. המתחם למעלה מחולק לשניים, והסיסים טסים בין האנשים, זו ממש חוויה ואני עורך שם סיורים לאנשים.

רחל הורם: בסוף פברואר?

אמנון האן: סוף פברואר, כן.

רחל הורם: תוכל לעשות לנו סיור?

אמנון האן: בשמחה רבה.

רחל הורם: אני נורא אשמח ללכת בין סיסים.

אמנון האן: זאת חוויה בלתי רגילה, ללכת ופשוט הסיסים טסים בין האנשים.

רחל הורם: לא, כולנו.

אמנון האן: בוודאי.

מיכל נהרי, אגרונומית בכירה אגף שפ"ע: איך מבטיחים שכל ה-220 יאוכלסו?

אמנון האן: צריך סבלנות. בגלל שהם באופי שלהם הם מתלהקים, הם אוהבים לקנן בקבוצות אחד ליד השני, והם נמצאים שם. נכון לספירה האחרונה שלי, בסביבות 70 סיסים שבת אחת טסים שם ביחד. אמנם שם, רק 30 מקננים.

מיכל נהרי: הן נוסעות לקונגו ומעבירות מידע מאחת לשנייה?

אמנון האן: כנראה, אנחנו לא יודעים לנתח את השפה שלהם.

מיכל נהרי: במה מתבטא שיתוף הפעולה עם העירייה? באיזה מובן? במובן שהיא מאפשרת שימוש במבנים?

אמנון האן: קודם כל, היא צריכה עזרה כספית כדי לעשות את כל זה. אנחנו עמותה, אין לנו, זה שנים אחורה כבר.

רחל הורם: יש משהו עם המשרד להגנת הסביבה?

אמנון האן: מה זאת אומרת?

רחל הורם: תמיכה כלשהי?

אמנון האן: לא. הוא יותר מסווג כאחראי על רשות הטבע והגנים, הוא שמסייע ומממן את בית החולים לחיות בר.

מיכל נהרי: אנחנו נסיים את המצגת ואז אנחנו נפתח את זה לדיון.

עו"ד ענבל קיזר חיים: אמנון, תגיד, עשו עוד ספירה מ-2015? או שזו הספירה היחידה?

אמנון האן: לא, לא.

אמנון האן: זו היתה ספירה מאוד מאוד קפדנית, ולא רנדומלית בשיטות הסטטיסטיקה. לקחתי מפה של תל אביב, מדרום יפו עד צפון תל אביב, חילקתי אותה ל-28 מתחמים, הסתובבנו שם בקבוצות במשך 10 ימים תכננו ובסוף השנה ערכנו כ-7 ימי ספירה. קבוצות של מתנדבים מחברה להגנת הטבע וצה"ל, ספרנו 9,082 סיסים.

מיכל נהרי: ואיך אתם יודעים שלא ספרתם את אותו סיס פעמיים?

אמנון האן: ספרנו קבוצות באזורי קינון. את רואה להקה, משערכת אותה. היינו עם צפרים מקצועיים, אז הסיכוי לטעות הוא בתחום של 5% בסך הכל. מאחר והקבוצות נמצאות פעמיים ביום באזור מתחמי הקינון שלהן ולא הולכות למקומות אחרים, אז אנחנו יודעים שמה שספרנו, זו אותה הלהקה ששייכת לאותו מקום. שלא כולם כמובן מקננים, זה מה שאני מציין פה, כי נכון להיום ידוע שבערך שליש מהסיסים שרואים בתקופת הטיסה הזאת, פעמיים ביום, בבוקר ובערב, רק שני שליש מהם מקננים בפועל, בין שני שליש לחצי. אז, זו הייתה ההשערה, שיש לנו פה 3,000 זוגות שמקננים.

ניר גרינברג: העמותה עובדת רק בתל אביב?

אמנון האן: לא, בעיקר בתל אביב.

ניר גרינברג: יש לכם עזרה גם מעיריות אחרות או משהו?

אמנון האן: כן. לאחרונה, היו שיתופי פעולה באור יהודה בראשון לציון ובגבעתיים. עיקר הפעילות שלנו בתל אביב. אנחנו עמותה קטנה, ומדובר בהרבה עבודה, במיוחד מאז פרויקט אימוץ הגוזלים, שזו הבעיה המרכזית שלנו. עניין הגברת המודעות וחינוך הילדים הביא לזה, כמו שהראיתי לכם מקודם בגרף, הביא לעלייה במספר הגוזלים. ופה הייתה בעיה. פעם הייתי בדיון ואמרו שכל ארגון שיציג מה ההיילייט שלו מבחינה חיובית ואיפה הכשל. אמרתי שאצלנו זה קל, אצלנו זה אותו הדבר. מתחילתנו להגדיל את המודעות, ומאידך יותר ויותר גוזלים ניצלים ואין להם מענה טוב. וכך ב- 2019, התחלתי לבדוק את עניין האימוץ, כי היו יותר ויותר מקומות של קינונים עם מצלמות, והתחלנו לראות מאה אחוז של הצלחה. עקבנו אחרי זה עם פרופסור מומחה לציפורים, אספתי נתונים ואחרי ארבע שנים עשינו את הפרסום הזה.

מיכל נהרי: אפשר להחזיר אותם בעצם לקינים.

אמנון האן: לא להחזיר.

מיכל נהרי: ציפורים אחרות, כן. בדיוק.

אמנון האן: את לא יודעת מאיזה קן הם נפלו בדיוק. אבל, את מביאה אותם ושמה את הגוזל, אם הוא באותו גודל, בקן אחר, עם גוזלים בני גילו, ההורים מקבלים אותם כמו שלהם מידית, אין עם זה שום בעיה.

עו"ד חגית גלוסקא: הנתונים שהצגת של בית החולים לחיות בר, הם גם היו עד 2015.

אמנון האן: כי לא קיבלנו יותר נתונים, לא המשכנו.

עו"ד חגית גלוסקא: כי דווקא משם קל למשוך נתונים, זה לא כמו ספירה, אלו נתונים שיש להם כנראה.

אמנון האן: אבל לא כל כך משחררים אותם. זה היה בזמנו, כשהיה לנו שיתוף פעולה טוב עם מי שהיה אז בזמנו המטפל הראשי, בקיצור, כמו שאמרנו, כמות תאי הקינון המותקנים, שאנחנו מצליחים להתקין, עד היום התקנו 600 באזור תל אביב, 600 תאי קינון.

אמנון האן: במשך שלוש שנים ועד לפני שנתיים, היה לנו פרויקט יפה מאוד עם ה-BBC, ששילבו מצלמות שלהם בקינים של סיסים אצלנו, וזה היה חלק המרכזי והמרשים ביותר בכתבה שהם עשו על סיסים במסגרת הכתבות שלהם על בעלי חיים באסיה, ביבשת אסיה. אז, מי שיוצא לו.

מירה רדזינר, מזכירת ועדה: אנחנו נשלח לינק לסרטון עם הפרוטוקול.

אמנון האן: בסדר גמור. אני סיימתי. יש שאלות?

עו"ד ענבל קיזר חיים: אז, גם שאלות וגם אמירות, וזה גם בעיקר לוועדה. אני אתחיל רק עם משהו אישי.

רחל הורם: סליחה, את יכולה להציג את עצמך?

עו"ד ענבל קיזר חיים: עורכת דין ענבל תדהר חיים, בין היתר משמשת כיועצת משפטית של צער בעלי חיים ישראל, עבדנו גם עם נועה על הנוהל בזמנו של עיריית תל אביב שיצא, הנושא של קינון בעלי חיים והריסה ובנייה. אני אפתח במשהו אישי ונעבור למשהו משפטי. במשהו אישי, אנחנו כבר כמה וכמה שנים באיזושהי דירה, בבניין ישן, שלאחרונה לצערי מכרנו ואנחנו עוברים לבנייה חדשה גם כן בתל אביב. אני, מרוב שאנחנו מגדלים, היינו מגדלים בזה של המטבח סיסים שנים, אז אני חושבת שאני לא השתמשתי פעם אחת, איך נקרא זה של המטבח? אמנון.

אמנון האן: תריס גלילה.

עו"ד ענבל קיזר חיים: לא השתמשתי בגלילה של המטבח שנים, ושלקראת המכירה של הדירה, אמנון אפילו בא אליי הביתה, מרוב מיואשת, אמרתי לו "אמנון, נשבר לי הלב, אני חייבת לסגור, כי אין לי ספק שהבן אדם שקנה את הדירה הוא יסגור את הגלילה, אף אחד לא כמוני יישאר עם גלילה שלא נוגעים בה". לא יודעת כמה, ממרץ עד יוני לא היינו משתמשים במיקסר במטבח, היה איסור, הייתי אומרת "לא לצעוק, יש גוזלים בקיר". אז, אני חייבת להגיד שאצלי זה משהו שהוא נורא קרוב לליבי, וגם אמרתי קודם לאמנון שנפל אצלנו בעונת הקינון הקודמת איזה סיס בגינה, ולא יודעת עד כמה אני מאמינה גדולה באלוהים, אבל כשהרמתי אותו והסתכלתי לו בעיניים, זה כאילו קירב אותי צעד קדימה. זו בריאה מופלאה, כאילו, משהו פלאי ברא את זה, זאת חיה, באמת. אז, זה בפן האישי. עכשיו בפן המשפטי

עיר ללא הפסקה

כמה דברים. אני חושבת שבגלל שבעצם, ממה שאת מבינה גם מנועה, לא בנוהל של עיריית תל אביב שבעצם מדבר על כל הנושא של הריסה ובנייה וחיוב של קבלנים לעשות סקר ופינוי, אין בעצם התייחסות לכל הנושא של הסיסים.

נועה הולנדר: לא, יש התייחסות לסיסים אבל לא לשיקום אחר כך.

עו"ד ענבל קידר חיים: יש התייחסות אולי לסיסים הקיימים בעונת הקינון בין מרץ ליוני, ותכף אני אגע גם בזה, אבל אין התייחסות קדימה, ותקן 5281 הוא תקן וולונטרי לקבלנים. הם לא מחויבים לעשות, הם לא מחייבים לבנות, הם יכולים לבחור משהו אחד או משהו אחר, זה מאוד לא מחייב. אני חושבת שאולי באמת חשוב שהעירייה כן תיתן איזשהו דגש לנושא של הסיסים ובעצם לאפשר להם. זה כל כך פשוט בעיניי לטפל בזה, זה ממש כמו שראינו, ממש בלטות עם חורים וזה פתרון מאוד מאוד פשוט. בהקשר הזה, אני אתייחס באופן כללי לעונה של הקינון. אנחנו בזמנו פנינו לגורמים שונים בעירייה, עבדנו, אמנם זה מטעם ארגון וזה פחות משנה, עבדנו יחד עם רשות הטבע והגנים על עלון מאוד יפה של רשות הטבע והגנים שמיועד לוועדי בתים בבתים פרטיים שקורא להם לא לבצע גיזום בעונת הקינון בין מרץ לאוגוסט, להקדים את הקינון לפברואר, ינואר, או לאחר אותו לספטמבר, אוקטובר וכולי, שזו עונת הקינון של כלל הציפורים והסיסים בכלל זה, למרות שהם לא על עצים. ואז העלנו גם בקשה, יש דיוור של העירייה של הארנונה, של תשלומים וכולי, ועושים דיוורים יפים, למה לא לעשות דיוור דומה או לצרף את העלון של רשות הטבע והגנים? אני ועד בית בארלוזורוב, אני רואה המון ועדי בתים שאין להם שמץ, אומרים "באמת? אם היינו יודעים, לא היינו עושים". אבל העיר גדולה, והמון אנשים עושים באופן פרטי גיזום, ואפילו לא מרוע או חוסר רצון אלא מהטעם הפשוט של חוסר ידיעה בסיסית שהם פוגעים בגוזלים. אז לעירייה יש את הכלים לפרסם, אם זה את העלון המוכן של רשות הטבע והגנים או עלון חדש. אני חושבת על הפן החינוכי שהוא מאוד מאוד קריטי, מאוד חשוב להגיע לבתי ספר, אני חושבת שעצם זה שיש תאי קינון של סיסים בבתי ספר, מחנך בעיניי לאהבה, לחמלה, להכרה של בעלי חיים. ולא באופן שפעם היה, של כל הפינת חיות המזעזעות, אלא באופן של טבע. זה מאוד מאוד תורם, אני חושבת שאם כל בתי הספר בתל אביב היו עושים את זה, זה היה טוב גם לתלמידים, גם לחינוך העירוני וגם לציפורנים. זהו, כל הכבוד לאמנון, מה אני אגיד.

אמנון האן: לא רק לי, זאת גם כל העמותה שיחד איתי.

עו"ד ענבל קידר חיים: לא, בסדר, אתה יודע, בחירה אישית.

אמנון האן: אני לא לבד, לבד לא הייתי מצליח לעשות את זה.

עו"ד עו"ד שירי שליו: אין איזשהו תקן לעטלפים בתכנון ובנייה בעיר? שקבלן חייב לוודא שאין עטלפים?

עו"ד ענבל קידר חיים: יש חובה כללית, יצא נוהל כללי שמחייב. אבל, כמו שאמרה נועה, התקן הזה מחייב אולי לא לפגוע בהם לפני ההריסה, אבל הוא לא מחייב לבנות תאי קינון כחלק מהבנייה החדשה.

עו"ד עו"ד שירי שליו: לא, אבל אפשר לעשות משהו משלים, אולי. כי התשתית קיימת.

עו"ד ענבל קידר חיים: אני יכולה להגיד לך באופן אישי שאנחנו בין מרץ ליוני בבית, לא נעקצים. מיולי, הבת שלי נגיד, היא נעקצת בטירוף. לגבי עטלפים, דרך אגב, היה מחקר מעניין בארצות הברית, שראו שבמקומות שהייתה ירידה באוכלוסייה של העטלפים, אז באחת ממדינות ארצות הברית, מחקר רציני, הייתה עלייה בחומרי ההדברה ועלייה של אחוזים מאוד גבוהים בתמותה של פעוטות ותינוקות. זאת אומרת, יש איזו קורלציה מעניינת בין ההדברה הטבעית לבין הפחתה או הגברה של חומרי ההדברה, לבין פגיעה בפעוטות ותינוקות. זה מטורף. יש מחקרים מאוד רציניים על הדברים האלה, אז אני חושבת שכל בעל חיים שהוא גם מדביר ביולוגי הוא גם טוב לנו כבני אדם.

אמנון האן: באותו עניין ששאלת, יש לא מעט מקומות באירופה שזה דרישת חובה. היום, בדנמרק, זה כבר חוק מדינה. בהולנד, זה רוב הרשויות.

ניר גרינברג: מהו החוק?

אמנון האן: שאתה לא יכול לקבל היתר בנייה על בניין אם אתה לא מביא בדיוק מה יש שם, ואם יש שם קינון של סיסים, דוררים או עטלפים, אתה חייב לבנות להם תאי קינון חדשים בבניין החדש.

עו"ד ענבל קידר חיים: ולא רק זה, גם לקיפודים יש מעברים שהם מחייבים לעשות, כי הקיפודים צריכים את המעברים האלו.

אמנון האן: כן, אבל אני מדבר איתך על מה שאני יודע, מהמידע שיש לנו בקבוצות שאני נמצא איתן, זה לגבי העניין הזה של העטלפים, סיסים ודוררים. זו ממש דרישת חובה בהרבה מקומות בהולנד. אלן מהעמותה הייתה לפני חודש

באוטרקט, יש שם כזו כמות, כי שם הם דורשים פי חמישה ממה שקיים. אם מזהים בסקר 20 קינים של סיסים, אז הקבלן צריך לבנות 100.

עו"ד ענבל קידר חיים: כי לוקח לה זמן להסתגל להיכנס, זה ההיגיון?

אמנון האן: לא רק זה.

אלין שטיבל, עמותת "ידידי הסיסים": לא, to be on the safe side.

אמנון האן: כן, בדיוק, כי מקומות אחרים שיהרסו ולא יהיה.

עו"ד ענבל קידר חיים: אתה יודע שאצלי, כשסגרתי עכשיו בלית ברירה כשנמכרה הדירה, הם נאבקו להיכנס, הצליחו, הבינו שהם לא יכולים והם יצאו, אבל זה היה מאבק עיקש, זה היה נורא.

אמנון האן: השמרנות שלהם זה משהו.

עו"ד ענבל קידר חיים: מתעקשים.

איתמר אבנרי, חבר מועצה: יש לי שאלה. נגיד נעשה סקר, יש בניין עם סיסים והוא מיועד להריסה. בזמן תקופת הקינון, מותר להרוס אותו?

אמנון האן: זו צריכה להיות החלטה של העירייה.

איתמר אבנרי: זה מה שאני שואל.

אמנון האן: תראה, אסור להרוס אותו, כי אם יש קינים אז כבר נכנסת פה רשות הטבע והגנים עם חוקי המדינה. אבל אף אחד לא באמת אוכף את העניין הזה. אני יכול לתת לך דוגמה, לא מרוע. אבל אותו בניין שהראיתי לכם שם, של מרכז הדירקטוריון של חברת חשמל.

נועה הולנדר: כאילו, אם הן חיית בר והן לא ציד או זה.

עו"ד עו"ד שירי שליו: אם יש לה ערך טבע מוגן, אז לרטי"ג יש לה אינטרס להשקיע גם כסף בתוך האירוע הזה של השימור שלהם. רטי"ג לא משקיעה כרגע כסף.

עו"ד ענבל קידר חיים: לא, היא לא ערך טבע מוגן בהגדרה בחוק.

עו"ד עו"ד שירי שליו: אז היא לא.

עו"ד ענבל קידר חיים: אבל היא חיית בר.

עו"ד עו"ד שירי שליו: אבל כדאי לפעול כדי שהיא תהיה.

אמנון האן: סיס כן חית בר מוגן.

עו"ד ענבל קידר חיים: כן, אבל לא ערך טבע לפי.

אמנון האן: לא, לא. ערך טבע. אבל חיית בר מוגנת.

עו"ד עו"ד שירי שליו: אז כדאי מאוד לפעול, ואז רטי"ג גם מעמידה משאבים לצורך השימור והשמירה עליהן, כי הן ערך טבע מוגן.

עו"ד ענבל קידר חיים: לא, מספיק שזאת חיית בר מוגנת שאסור לך.

עו"ד עו"ד שירי שליו: לא, אבל ברמה של רטי"ג, רטי"ג נותנת תקציבים.

איתמר אבנרי: אז אם אפשר רגע להבין את המצב עכשיו. על פי החוק, צריך למנוע את זה אבל אתה אומר שזה לא תמיד קורה.

אמנון האן: על פי החוק, אסור לפגוע בקינון של חיות בר.

איתמר אבנרי: אבל לא תמיד קורה, אתה אומר.

עו"ד ענבל קידר חיים: אם אתה רוצה לפי החוק, יש לך את חוק צער בעלי חיים, איסור התאכזרות והתעללות.

איתמר אבנרי: לא, אבל אני רוצה לדעת מה קורה בפועל.

עו"ד ענבל קידר חיים: לא, אז בפועל, תראה.

אמנון האן: גם הקטע הזה, מה שנועה דיברה קודם על העניין של הפינוי, של הסקר טבע שעושים באתר ומחייבים פינוי. לאן אפשר לפנות? את לא יכולה לקחת זוג.

יובל שב, הרשות לאיכות סביבה וקיימות: רגע, אולי נעשה את זה מסודר. יש את המדיניות שאושרה, שמחייבת קבלנים ויזמים לעשות סקר אקולוגי להימצאות בעלי חיים באתרים שמיועדים להריסה, להתחדשות וכולי. במדיניות, אנחנו יכולים לשלוח לכם את הלינקים, מפורט מאוד מאוד ברור לפי דיני בעלי החיים, מה בודקים ומתי בודקים. זאת אומרת, לפי עונות קינון, עונות רבייה וכולי. ברגע שמהו מאותר, אם זה ערך טבע מוגן או חיית בר מוגנת, אז הם נדרשים לבקש היתר מרשות הטבע והגנים. אז, רשות הטבע והגנים הם הרגולטור, הם, לפי היתר הבנייה שהם מוציאים, ככה היזם צריך לפעול. באופן אחר, הוא עובר על החוק. מה שכן עדיין חסר, ואני מקווה שנעבוד על זה, זה מה שאמרו פה קודם, מה קורה אחרי ההריסה, בבניין החדש שמוקם? שאם נהרס אתר קינון והצלנו את בעלי החיים, מה קורה אחרי שנתיים, שלוש, ארבע, כשקם בניין חדש, והסיסים, או בעל חיים אחר, רוצה לחזור. ואני מקווה שזה משהו נצליח להטמיע.

נח יהונתן עפרון: ומה עושים בהקשר הזה?

יובל שב: ומה עושים? זה אולי מנהל ההנדסה ידעו לענות.

נועה הולנדר: כרגע זה לא מחויב בתוך המדיניות של השמירה על בעלי החיים, דיברנו רק על פעולות בזמן הריסה. אבל, אם אנחנו צריכים שיקום, אז צריך להכניס את זה לתוך העבודה המשלימה. זה עדיין לא נכנס. זה כן, לא להריסה, אבל בבנייה חדשה זה נכנס כתקן בבנייה ירוקה, אתה יכול לקבל על זה נקודות, אז אם בוחרים לבצע את זה כחלק מהפעולות, אז זה נכנס.

נח יהונתן עפרון: הוספת כלים.

אלין שטיבל: אבל זה וולונטרי, זה לא מחייב.

נח יהונתן עפרון: אבל מקבלים את הניקוד, שזה סוג של תמריץ.

עו"ד עומרי יוסף, יועמ"ש: זה לבחור מתוך סל של אפשרויות, זה לא בדיוק וולונטרי. הם צריכים להגיע לכמות מסוימת של פעולות.

נועה הולנדר: כן, העובדה אבל שאנחנו מעלים כל הזמן את הניקוד של הבנייה הירוקה, ממש מכריחה אותם לאסוף את הנקודות האלה, וכל נקודה היא חשובה כי באמת התקן העירוני הוא הרבה יותר גבוה מהארצי.

נח יהונתן עפרון: ואנחנו עוזרים לקבלנים שמחליטים לעשות את זה? מבחינת ידע, ייעוץ, הנגשה.

נועה הולנדר: לא. מבחינת ידע, לא.

אלין שטיבל: יכול להיות שהקבלנים רואים את זה כמשפט והם לא יודעים מה זה אומר בכלל.

אמנון האן: מה שאני חושב, בגלל זה גם ביקשתי להעלות את השקף האחרון. בתור רעיון, אני חושב, מהניסיון שלנו, הרבה יותר קל לעבוד בגלל שיתוף פעולה שיש לנו כבר שנים אחורה עם עיריית תל אביב, במקומות בעירייה שיש שותפות בבניינים, באתרי בנייה, או בבניינים כמו בדוגמה שעשינו עם אגף שפע, על הבנייה שלהם למעלה, על הגג. מקומות שיש לעירייה נכסים, ויש לא מעט כאלה בעיר, אפשר שם לעשות דברים, בטח ובטח בשלב הראשוני של התכנון. יש לנו פה את הפרסום שהיה לאחרונה על קמפוס בת שבע^{iv} החדש שהולך להיות גם כן באזור הגובל בתחנה המרכזית הישנה, באזור מדהים מבחינת האפשרות לאפשר לסיסים לקנן. אם העירייה מעורבת שם, אז זה המקום לעשות את זה. אני חושב באמת שאלו הדברים היותר ריאליים, מאשר ולנסות לעשות חוק ולחייב.

אלין שטיבל: ולהתחיל להתווכח על כל פרויקט ופרויקט ולריב.

נועה הולנדר: אז אולי שווה שתגידו לנו באיזה אזורים צריך.

אמנון האן: כל האזורים הישנים של תל אביב, כמו שהיינו בבניינים הישנים. אין לי בעיה, אני אתן להם את המקומות של הכל, אבל אני אומר, זה חדש, איפה אתם, איפה העירייה?

עו"ד ענבל קידר חיים: איפה שאין יותר בניינים עם סדקים בקירות.

נועה הולנדר: לא, אבל אולי, אתה אומר שזה גם קשור לנדידה.

נח יהונתן עפרון: כן, נועה.

אמנון האן: זה לא קשור לנדידה.

נועה הולנדר: אבל אם יהיה להם את המידע, זה יהיה הרבה יותר קל. אני בודקת את ההנחיות שמעניינות אותי בשלב התוכניות. אם הייתי יודעת שבאזור מסוים יש היתכנות, ואולי לשלב את תיבות הקינון, אני יכולה לנסות להכניס את זה.

אמנון האן: בראש ובראשונה כל האזור הישן, כל האזור של תל אביב הלבנה, כל האזור של דרום העיר.

נועה הולנדר: זהו, אתה אומר גם נווה שאנן, לצורך העניין.

אמנון האן: כל אזור נווה שאנן. כל מתחם השומרון וקמפוס בת שבע החדש שהולך להיות על מתחם התחנה המרכזית הישנה.

מיכל נהרי: אתה יכול לתת רשימה שכונות?

אמנון האן: אני יכול לתת לפי המיפוי, לעבור על כל הדברים האלה ולתת רשימה, כן.

אלין שטיבל: יש בנייה, לדוגמה, בית גיבור, זה נקרא?

אמנון האן: בית הטקסטיל.

אלין שטיבל: בבית הטקסטיל, יש עשרות סיסים. חמש בערב את נוסעת, את רואה עשרות, אם לא יותר, אני לא מגזימה, בחמש בבוקר ובשבע בערב.

אמנון האן: כל הכוכים של המזגנים של פעם, מזגני החלון של פעם.

אלין שטיבל: בבן יהודה, מלא סיסים. עכשיו, אלו הבתים, הבטון, כמו שהייתה פעם ברמת אביב ג', אני הצטרפתי לעמותה כי אני פשוט ראייתי מצוקת סיסים בבניין שלי. זאת אומרת, שפצו חנויות, סתמו את כל החריצים בין לוחות הבטון. זה היה נורא לראות, הם ניסו וניסו, זה היה קשוח. את רואה ציפורים במצוקה מנסות להיכנס, ולא יכולות. כי השיפוץ היה לסתום את כל החריצים, כאילו שהם הפריעו למישהו החריצים האלה. יש בניינים שהם לגודל שלהם ולוותק שלהם - ממש אוכלוסייה גדולה. כל פעם שאני עוברת, אני אומרת לו "רק שלא יהרסו את הבניין הזה, רק שלא יהרסו את הבניין הזה", כי איפה הם ילכו? זה מאוד מלחיץ, כי את יודעת שזה זהו, הם לא יחזרו והם לא חוזרים כשלוקחים להם את המקום שלהם.

אמנון האן: זה לא סתם קשוח, כי בסופו של דבר אותו סיס שמגיע ראשון הזכר או הנקבה, בדרך כלל זה הזכר, אל הקן איפה שהוא קינן והוא לא מוצא אותו, או כי הוא נסתם כי עשו שם שיפוץ וסתמו את זה, הוא לא מוותר, הוא מכיר, זה הבית שלי, אני רוצה לחזור אליו. והוא ממשיך וממשיך וממשיך. ובדרך כלל הוא אחרי איזה אלפיים קילומטר של נדידה כדי להגיע לפה. הוא מגיע לפה וזה כבר סוף החורף, עדיין חורף, והוא מאבד את ההכרה, בסופו של דבר, מההתנגשות. וגם הרוחות החזקות, הוא נופל למטה. אלן יודעת את זה טוב, בתחילת העונה של הסיסים רוב הטיפולים שלנו זה בלאושש בוגרים שאיבדו את ההכרה והצילו אותם לפני שטרפו אותם החתולים.

ליאור חפץ, וטרינרית השירות הווטרינרי תל אביב-יפו: זה מביא אותי לשאלה שלי. רציתי לשאול, רוב הסיסים שאנחנו רואים על הרצפה, אז אתה אומר שאלו בוגרים או שזה.

אמנון האן: רוב הסיסים שרואים בתחילת העונה, כל הסיסים שנמצאים פה בתחילת העונה, אלו בוגרים שלא הצליחו למצוא את הקינים שלהם, או שלא הצליחו להיכנס אליהם, או שהבניין כולו כבר לא קיים, והם חושבים שמה שהם רואים זה זה, והם לא מצליחים.

ליאור חפץ: או בסוף העונה, כשאתה אומר שהם נדחקים.

אמנון האן: ובאמצע העונה, אלו כבר יותר הגוזלים שנפלטים כי אין להם מקום יותר באותו קן.

אבישי דהן: וזה נכון ישר לקחת אותם לטיפול וטרינרי, או לנסות להעניף אותם?

אמנון האן: את מי?

אבישי דהן: את הסיסים שנפלו.

אמנון האן: בהתחלה? צריך לבדוק אותם. קודם כל לבדוק אותם.

ליאור חפץ: יש לכם מקום פיזי שאתם מטפלים בסיסים?

אמנון האן: היום אנחנו מרכזים את הדברים האלה בנווה שאנן, באשכול הגנים נווה שאנן.

ליאור חפץ: אז אתה יכול לספר קצת על המקום הזה?

אמנון האן: סיפרתי, אנחנו שם עם 222 תאי קינון, ששם יש לנו קרוב ל- 50 מצלמות מעקב.

ליאור חפץ: לא, אבל יש שם גם טיפול רפואי? זו השאלה שלי.

אמנון האן: לא, לא.

ליאור חפץ: יש לכם איזשהו טיפול רפואי?

אמנון האן: אנחנו נמצאים בקשר קבוע עם בית חולים לחיות בר.

ליאור חפץ: זאת השאלה, אז אם אנחנו מפנים לבית חולים לחיות בר אחר כך הם יכולים להחזיר אליכם לתל אביב.

אמנון האן: כן, כן, הקשר שוטף איתם. ברגע שאני מזהה שיש את הגוזלים שיש אצלם, אני מקבל מהם דיווח יומיומי כמעט איזה גוזלים חדשים יש להם, צילומים שלהם ומשקלים שלהם, ואז אני יודע לאן אני יכול להתאים אותם.

ליאור חפץ: הבנתי, אז אם אנחנו בתל אביב מוצאים סיסים, אנחנו מעבירים אותם לחיות הבר.

אמנון האן: לבית החולים לחיות בר שהם עושים את הבדיקה הראשונית, את המיון.

ליאור חפץ: אז זה הדבר הנכון לעשות מבחינתך, כאילו לא לפנות ישירות אליך.

אמנון האן: מי שפונה אליי ישירות.

אלין שטיבל: הכי טוב זה לפנות ישירות אליו.

ליאור חפץ: אני לא יודעת אם אנחנו.

אמנון האן: לא, לא. בדרך כלל אני מקבל מהם את המידע כי היום, יש לנו היתר. דרך אגב, זה גם כן בגלל הנושא של החוק עם התב"ר והכל, זה לא דבר שאנחנו עושים אותו סתם, אנחנו עושים את זה עם היתר מיוחד מרשות הטבע והגנים. יש לנו רשימות לדברים האלה. בכל אותם תשעה מקומות בתל אביב שיש לנו אתרי קינון, שיש לי גישה אליהם פיזית ואני יכול לפתוח אותם ולשים בהם את הגוזלים, בכל אחד מהם יש לנו היתר קבוע לטפל בזה.

ליאור חפץ: אני יכולה להציע שיהיה סניף בתל אביב?

אמנון האן: של מה?

ליאור חפץ: של סיסים.

אמנון האן: של בית חולים לחיות בר?

ליאור חפץ: כן.

אמנון האן: זה לא יכול להיות, בית החולים לחיות בר נמצא בספארי.

ליאור חפץ: אני יודעת.

אמנון האן: קילומטר.

ליאור חפץ: אני יודעת, אבל יש כל מיני תחנות מעבר.

אמנון האן: תציעי את זה לרשות הטבע והגנים, הם יכולים לפתוח עוד אחד.

עו"ד חגית גלוסקא: יש מתנדבים כתחנות מעבר.

ליאור חפץ: אני יודעת.

אמנון האן: מתנדבים. אתם מדברים על "חי-בולנס"?

ליאור חפץ: לא, אני הצעתי משהו אחר.

עו"ד חגית גלוסקא: יש אנשים שהם תחנת מעבר, שמביאים אליהם והם אחראים.

אמנון האן: כל המתנדבים של "חי-בולנס".

נח יהונתן עפרון: מה הצעת?

ליאור חפץ: לפתוח תחנה קרובה בתל אביב. אם גם ככה הם יוצאים מתל אביב לשם, חוזרים לפה אחר כך, אולי אפשר.

אמנון האן: השירותים הווטרנריים של תל אביב, זאת התחנה הכי טובה, גם הם מעבירים.

ליאור חפץ: אני השירות הוטרני של תל אביב, ואנחנו מעבירים לספארי.

אמנון האן: פשוט אין קשר למי.

ליאור חפץ: כן, דוקטור נוריאל הוא מנהל מחלקה, אני וטרנירית.

שמרית קרני: את יודעת שאיפה שהיום יש לכם שפע, מאחורי בית ספר לטבע, אז שם היה הגן הזואולוגי. בזמנו, הייתה שם תחנה גם כן, היה בית חולים. יגאל, שבזמנו היה הוטרניר הראשי, הוא היה מגיע לעשות גם טיפולים שם.

ליאור חפץ: לא ידעתי.

שמרית קרני: אז אפשר לחזור.

ליאור חפץ: בדיוק, נו, אני מעלה פה.

אלין שטיבל: מתאים לנו שדווקא.

אמנון האן: אנחנו, ב-2017, בגלל שראיתם את הגרף, אנחנו ב-2015 שהגיע היה כבר 164. 2017, אנחנו כבר קיבלנו את ההנחנה הראשונה מרשות הטבע והגנים שהם לא יטפלו יותר בגוזלים כי הם לא יכולים, אין להם יותר אפשרויות תקציביות והכל. ואז, פתחנו את המרכז, בשיתוף פעולה, בבית הספר טבע.

אלין שטיבל: תספר עליהם.

אמנון האן: וזו הייתה חוויית חיים, זה היה הטריגר הראשון לעשות את הבדיקה הזאת לגבי העניין של האימוץ. באמת, זו היה חוויה. בית ספר לחיים מבחינת הטיפול בסיסים. אלן הייתה מגיעה לשם כל יום לעשות את הסיבוב הראשון של ארוחת הבוקר. 6 וחצי בשביל להפשיר את כל אותם צרצרים שהם המזון המיוחד שהיינו מביאים מגרמניה, שזה נותן להם את מרבית תכונות המזון שהם צריכים, ולנסות גם להאכיל אותם, את כל הסיסים שהיו לנו. בממוצע היו לנו בכל זמן נתון 35-40 גוזלים. במשך כל העונה, קיבלנו 134 והצלחנו להפריח, תוך כדי ארבעה חודשים של גידול, האכלה וטיפול כמו שצריך, 101 גוזלים. בקנה מידה עולמית, זאת הצלחה בלתי רגילה, אבל אותנו, נכון שזה היה וואו, משהו מיוחד, אבל זה בלתי אפשרי לעמוד בכזה דבר. לא בכדי רשות הטבע והגנים...

שמרית קרני: ייבאתם צרצרים?

אמנון האן: כן, כן. 64,000 שקל. זה צריך להגיע קפוא, מגיע בקרח יבש ואם תוך 48 שעות את לא מחזירה את זה להקפאה איפשהו, זה הלך.

שמרית קרני: ואביהו שרדר גם כן?

אמנון האן: לא, הוא לא מטפל בדברים האלו, הוא שומר אותם ומעביר אותם לבית החולים לחיות בר.

מיכל נהרי: אביהו תמיד אומר שכשרואים ציפורים על הריצפה, גוזלים.

עו"ד ענבל קינדר חיים: לא, זה לא אותו הדבר. זאת לא ציפור שיכולה לעוף מהרצפה.

מיכל נהרי: אני מבינה.

רחל הורם: סליחה שאיחרתי, שלא באשמתי. רציתי להבין, אנחנו יושבים פה וזה סופר מעניין ואני נורא אוהבת את הסיסים, במיוחד אחרי שראיתי איזה תוכנית טבע על כל האפיונים שלהם, זה פלא בעל החיים הזה. איך אנחנו פה, במקום הזה שבו אנחנו יושבים, יכולים באיזושהי דרך לעזור, בטח כפי שאתה ציינת קודם, שאני חושבת שזה רעיון מצוין בתור התחלה, שהבסיס שלנו יהיה באמת בניינים ששייכים או מקושרים איכשהו לעירייה. איך אנחנו מתחילים לרומם? כי רעיונות טובים יש לכולנו ורצון טוב יש. איך באמת בפועל אפשר לעזור ולהטמיע את העניין הזה, על מנת שנוכל למפות את האיום, מה שנקרא.

אמנון האן: התחלנו בזה שכולם שם יודעים.

רחל הורם: אני נורא רוצה אופרטיבי.

אמנון האן: אצל רובנו, זה מאוד מרגש ואנחנו רוצים לעזור בזה. אז, יש לנו גם את כל האנשים שנמצאים פה.

מיכל נהרי: אני יכולה להגיד שמבחינת אגף שפע, אם אני יכולה לנסות להגיד לך איפה יש לנו מבנים ואם יש מקום שמתאים אז אנחנו ננסה למצוא לזה תקציב.

נח יהונתן עפרון: מצוין, מצוין.

אמנון האן: בדיוק מה שהיא אומרת.

רחל הורם: רק שנייה. נהדר, יש המון רצון טוב, אבל, אני לא יודעת אם זה מתפקידנו, או שאני מוכנה לקחת את זה על עצמי, לא משנה, הרעיון הוא שאנחנו קודם כל נעגן את כל מאגר המידע שיש פה לכל אחד בתחומי שלו, ונראה איך מייצרים איזושהי תוכנית פעולה. כי אחרת מה עשינו? סליחה. אולי צריך ללכת על איזה פיילוט, אני לא יודעת, משהו שיתניע. גם הרעיון שהעירייה תפרסם את זה.

נח יהונתן עפרון: הועלו פה מספר רעיונות, מה שמיכל אמרה, למשל, זה דבר חשוב, אולי לא שמת לב לחשיבות של העניין הזה. אנחנו נבדוק את העניינים, אנחנו נסתכל בפרוטוקול, נרכז את כל ההצעות ונתחיל לקדם אותן.

אמנון האן: אני חושב שפיילוט כבר עשינו, יש לנו פיילוטים מוכחים.

רחל הורם: לא, לא. באמת, יש פה המון מידע ורצון טוב.

אמנון האן: זה נכון.

נח יהונתן עפרון: יובל.

יובל שב: אשמח להציג משהו שהולך לקרות. אנחנו בקשר עם אמנון-

רחל הורם: סליחה, אתה מוכן להציג את עצמך?

יובל שב: אני יובל, מהרשות לאיכות סביבה וקיימות. אני ממונה על קהילות בעלי חיים ומגוון ביולוגי, ואמנון הוא שותף שלנו, הוא מופיע בפעילויות שאנחנו עושים לקהילה בתחומי בעלי חיים. אנחנו מנסים לתמוך בו כמה שאפשר. בימים האחרונים, אמנון יודע כמובן, גם נפגשנו איתו, גיבשנו תוכנית שמערבת את הקהילה, כמו שאנחנו עושים בהרבה משימות אקולוגיות נקרא לזה, יש לנו קהילות פעילות בנושא דבורים, ציפורים, צבי ים, שלכל קהילה כזאת יש משימה אקולוגית. גיבשנו תוכנית יחד עם אמנון, והיא משלבת גם את בית החולים לחיות בר בספארי, לתמיכה גם בפעילות של אמנון ובסוף בסוף גם בסיסים. בעצם, אנחנו מדברים על הכשרה של קהילה של תושבים ותושבות פעילים, שהם יפעלו בשלושה ערוצים - ערוץ אחד, קודם כל, כמו שאמרת, לאסוף את המידע. אנחנו, גם עכשיו בימים אלה, אנחנו מכשירים קהילה של תושבים שנחשבים להיות מנטרי מגוון ביולוגי, עוברים הכשרה של מדע אזרחי. אנחנו דיברנו עם אמנון, אנחנו נרצה לשלב גם קהילה כזאת שתמפה את המושבות של הסיסים בתל אביב כשתתחיל עונת הקינון, תמפה גם את האזורים המאוימים, נוכל להצליב את זה עם שכבת מידע של מנהל הנדסה, של כל מיני פרויקטים שקורים בעיר ואז גם לבסס את ההחלטות של אמנון על איפה הוא רוצה להציב את המושבות הקינון בהתאם לנתונים שמתקבלים.

נח יהונתן עפרון: כשאתה אומר "קהילה", זו קהילה של תושבים?

יובל שב: של תושבים ותושבות שיעברו הכשרה.

נח יהונתן עפרון: ואיפה מוצאים אותם? איך מארגנים אותם?

יובל שב: לקראת דצמבר נוציא פרסום וקול קורא ונגייס את התושבים. את זה אנחנו יודעים לעשות טוב.

רחל הורם: איפה זה יבוא לידי ביטוי, הפרסום הזה?

יובל שב: בכל הערוצים העירוניים שיאפשרו לנו.

רחל הורם: זה מגיע גם כעלון?

יובל שב: וגם לקהילות של התושבים שכבר פעילים, זה ערוץ אחד. ערוץ שני, אלו תושבים, מי שירצה, יצטרף לאמנון ופיזית יעזור לו גם לבנות, גם להתקין, גם לעקוב, בכל הערוצים שהוא פועל. אז, זה הערוץ השני. זו בעצם קהילה שתהיה פעילה מחודש דצמבר עד חודש יוני, פחות או יותר, סוף עונת הקינון, במשך חצי שנה. וכמובן, אנחנו נרצה שזה יחזור שנה אחרי שנה. והערוץ השלישי, זה הערוץ של הטיפול בגוזלים של הסיסים, בסיסים פצועים, שכמו שאמרו פה, היחידים שמטפלים בהם זה בית החולים לחיות בר בספארי. השנה אנחנו ראינו, אמנון הביא לידיעתנו, ואנחנו גם, אני דיברתי עם המנהל של בית החולים לחיות בר, והטיפול בגוזלי סיסים בעיקר, צריך להבין שזה טיפול שהוא מאוד מאוד תובעני. צריך להביא אותם למשקל מסוים, וסיסים, אמנון תתקן אותי אם אני טועה, צריכים לאכול כל שעתיים, עובדים שם במשמרות של 24 שעות וההכשרה מאוד מאוד מורכבת להאכיל סיסים. אבל יש לנו הסכמה עקרונית של מנהל בית החולים לחיות בר שהוא יקלוט את התושבים שלנו, את הקהילה שאנחנו נביא כמתנדבים בבית החולים לחיות בר בעונת הקינון של הסיסים, וגם יתקצב את ההכשרה שלהם ואת המזון שצריך להאכיל בו את הגוזלים.

וכמובן, אנחנו נרצה לעשות עם זה גם פעולות משלימות, לשתף פעולה פה עם אגפים נוספים בעירייה כמובן, כדי לראות איך מקדמים את הבנייה הירוקה והשיקום של אתרי הקינון שנפגעים. אני אזכיר גם שאנחנו חתומים על אמנת טבע אזורית מטרופולינית עם עוד רשויות בסביבה, ואנחנו מעניינים בזה גם רשויות נוספות. עיריית רמת גן, מנהלת אגף איכות הסביבה שם הסכימו באופן עקרוני, ללכת איתנו יד ביד ולראות איך הם גם יכולים להצטרף למאמץ. אז, אלה דברים שאנחנו כבר עובדים עליהם, ואפילו נאמר לי ככה, לא לשפוט אותי, שאם נצטרך גם לתקצב אותי קצת יותר ממה שצריך אז נמצא גם לזה את התקציב. ובסוף, אנחנו רואים שאיפה שהתושבים והתושבות מעורבים ויש קהילה פעילה, אז הדברים מתקדמים.

רחל הורם: אבל זה גם כן מתקשר למה שנאמר קודם, שזה הכל עניין של מידע, הדרכה, מודעות. רוב האנשים אין להם מושג.

יובל שב: ובגלל זה החוזקה שלנו היא בקהילה ובגיוס של התושבות והתושבים שהתנדבו, ואת הידע המקצועי אמנון מביא, גם בעצמו וגם עם העמותה. יש לנו גם אנשי מקצוע שמלווים אותנו ממגוון ארגונים אחרים, גם מהחברה להגנת הטבע שאנחנו יכולים להתייעץ איתם, וכמו שאמרת, גם בבית החולים לחיות בר הסכים ללכת איתנו יד ביד.

נח יהונתן עפרון: תודה רבה, יובל. יש לנו עוד שמונה דקות, ורציתי להעלות את העניין של החינוך. קיבלתי את הרושם ממה שאמרת שקורים כל מיני דברים, האם זה עוד עניין שאנחנו צריכים לחשוב עליו? האם יש מקום להגביר את הפעילות החינוכית?

אמנון האן: תראה, יש מקום, כן. יש מקום לעורר מחדש כל מיני מקומות שעשינו בהם פרויקטים כאלה, אתם בטח יודעים מניסיון שלכם, מתחלף מנהל, מתחלף צוות, מתחלף מי שאחראי בבית הספר.

נח יהונתן עפרון: איך זה עובד? איך זה מגיע לבית ספר מסוים? היוזמה מגיעה מבית הספר או?

אמנון האן: מבית הספר, אבל כתוצאה מהעבודה שלנו, אתה מבין? בבית ספר לטבע, הייתה יוזמה שנים אחורה, שהמנהלת בזמנו בהתחלה לא כל כך עניין אותה. גם מנסיבות טבעיות, בתקופה שהתחלנו עם זה הייתה שפעת העופות הראשונה, הסיבוב הראשון, וכולם לא רצו לשמוע מציפורים, למרות שהסיסים, דרך אגב, זה העוף היחיד שלא מעביר את שפעת העופות.

רחל הורם: בגלל שאין לו אינטראקציה, אולי?

אמנון האן: אין לו אינטראקציה עם הקרקע, ושפעת העופות מועברת מהקרקע, בעיקר. מאפריקה ואירופה, בנדידה. הסיסים לא מעבירים את זה כי הם לא על הקרקע באפריקה. אבל, אחר כך, באיזשהו שלב, זה כן התחיל וזה פרח יפה מאוד עם בית החולים שעשינו שם ב-2017. התלמידים הם היו אלה ש-

אלין שטיבל: אמנון, מה שאפשר לעשות, אם יש איזשהו מפגש של מנהלות של בתי הספר בעיריית תל אביב, כנס או משהו, פשוט להציג את הנושא.

אמנון האן: כן, אנחנו בקשר חזק עם החינוך.

נח יהונתן עפרון: אני פשוט רוצה להבין מבחינת הוועדה אם זה מספיק או אם זה דבר שרצוי לנו.

אמנון האן: יש לנו קשר עם כול מי שממונה על הדברים האלה. אני לא יודע אם צריך להשתמש בכס.

אלין שטיבל: לא, במקום שאנחנו נפנה בצורה פרטנית או שנחכה שימליצו לנו ככה, אם יש איזשהו כנס של מנהלי בית ספר של תל אביב ואנחנו יכולים להציג את הנושא כמו שאתה מציג את הנושא, אז זה מקצר תהליכים, זה לא יגיע מסביב.

רחל הורם: את צודקת.

אמנון האן: נכון מאוד.

עו"ד חגית גלוסקא: אתם מקרים עוד סיכונים שיש להם מלבד הרס מקומות הקינון?

אמנון האן: חוץ מבני האדם, יש את הציפורים הפולשות שמנסות גם להשתלט עליהם וגם, לצערנו, בגלל שידוע, גילו בני האדם במאה ה-16 באיטליה שהבשר טעים, אז גם טורפים אחרים, בעלי חיים אחרים, יודעים את זה.

עו"ד חגית גלוסקא: ואמרת שאתם מנסים להתמודד עם זה, אתה יכול להסביר?

אמנון האן: יש לנו פתרונות, כן. זה משהו שפיתחתי אותו ב-2014 כבר, איפה שהייתה ההשתלטות הראשונה של הזרזיר הבורמזי על הקינים. קודם כל, את פתח הכניסה, כשאני בניתתי את הקינים הראשונים עשיתי לפי התקן שהיה

קבוע, עגול של 5 סנטימטר גודל, שבאמת המיינות לא עברו את זה ולא הדררות. אבל, הזרזיר הבורמזי כן הצליח לעבור את זה. ואז, הלכתי לפי שיטה שבאוקספורד מישהו הציע, שלא לעשות להם פתח עגול, אלא לעשות להם פתח אובלי, שלוש וחצי סנטימטר גובה ושישה סנטימטר אורך. בדקתי את זה, עשיתי איזה שלושה סנטימטר גובה ושישה סנטימטר אור אובלי, ומאחור גם עשיתי מעין פרוזדור באותו הגודל פחות או יותר, שרק סיס יכול להיכנס פנימה ואף אחד אחר לא. כי מה שראיתי מהמצלמות, שאפילו הגוזל הזה, הזרזירים הבורמזים מסוגלים, את עובי הדופן של העץ שאני משתמש, שזה 16 מילימטר, שהם דוחסים את עצמם, מכווצים את עצמם בקטע של המעבר כמו מחוך שהיו מתלבשות פעם בתקופה הוויקטוריאנית, ונכנסים פנימה.

רחל הורם: והם מצליחים לצאת?

אמנון האן: וגם יוצאים, כן, באותה השיטה. ואז, עם הפרוזדור הזה, זה כבר לא מאפשר להידחס.

עו"ד חגית גלוסקא: אז כמה זה צריך להיות היום כדי לשמור עליהם?

רחל הורם: 6 על 3.

עו"ד חגית גלוסקא: לא, מבחינת הפרוזדור, העובי.

אמנון האן: הפרוזדור הוא באותה מידה פנימה מלבני ובערך שלושה סנטימטר קו.

נח יהונתן עפרון: אז, יישר כוח ותודה רבה לכל העוסקים במלאכה, ובהצלחה עם הפרויקטים החדשים, יובל.

מירה רדזינר: שאלה אחרונה. נועה, הפרויקט הזה מוכר לך? כי אמנון פנה אלינו ושאל אם אפשר לתת למתכננים לעשות משהו.

נועה הולנדר: אני מכירה את זה.

מירה רדזינר: אתם הכתובת. אוקיי.

נח יהונתן עפרון: טוב, תודה רבה לכולכם.

תום הדיון

ⁱ קיר הסיסים בביה"ס "כצנלסון" בגבעתיים. דוגמא לשילוב תאי קינון בבנייה יבשה - 11/5/2025:

https://www.youtube.com/watch?v=MG_1WZR-WoA&list=PLs7ChqKDOonD2B8ZEsk3HpIindMjxovMG0&index=6

ⁱⁱ על אמנון האן – כתבה מ 2010

https://youtu.be/miWWQg9EnQg?list=PLs7ChqKDOonD_WjAndzB_rm6nGun0Q9cW

ⁱⁱⁱ שיתוף פעולה בינלאומי

העיר פרנקפורט, עירה התאומה של תל אביב-יפו היא גם מרכז ההצלה של הסיסים באירופה. עשרות מתנדבים מטפלים שם בכ-1,000 גוזלי סיסים בכל עונה. לעמותת הסיסים קשר אישי עם מנהלת הקליניקה הד"ר כריסטיאנה האופט שטרחה להגיע לישראל לבצע ניתוח השתלת נוצות לסיס בוגר שהגיע אל מרכז ההצלה שהקמנו בביה"ס לטבע ב-2017. כתבתו של יגאל מוסקו ערוץ 2 20.05.2017

https://www.youtube.com/watch?v=O3hD8uZSVCU&list=PLs7ChqKDOonD_WjAndzB_rm6nGun0Q9cW&index=3

^{iv} קישור כתבת YNET 20/4/2024 - כך יראה קמפוס בתשבע החדש

https://www.ynet.co.il/architecture/article/r1xzummma#google_vignette

עיריית תל-אביב-יפו
פרופ' נח יהונתן עפרון
חבר מועצה

עיר ללא הפסקה

רחוב אבן גבירול 69, תל-אביב-יפו 64162 | טלפון: 03-7244669 | מייל: efron_n@mail.tel-aviv.gov.il